

que sane clausula omnes Clericos comprehendit, qui divino cultui sint addicti.

VI. Quæst. III. In tertia pars *fructuum*, qua iuxta Tridentinum personalia sunt Clerici concubinari, comprehenduntur ne etiam quotidiana distributiones? Resp. Probabilior mihi est sententia affirmans. Quia distributiones quotidianæ sunt revera benefici proven-

tus. Ergo si tertia pars provenientium beneficii amittenda est, necessario consequitur in hac parte comprehendere etiam fructus distributionum quotidianarum. Hanc sententiam defendit Navarrus Lib. *Confessor. de verb. signif. cõsil. 6. Ledesma II. Part. tract. xxviii. cap. xxxviii. conclus. 1. diff. 2. Barbola in cap. xiv. Trident. Concil. & alii plures.*

DISSERTATIO II.

DE MERETRICIO, MULIERUM ASPECTU,
CHOREIS, TACTIBUS, ALIISQUE
HUIUSMODI.

CAPUT I.

De meretricum permissione.

I. Perdifficilem quætionem, quam in utramque partem Doctores veriant, exposui Tom. II. *diff. de scandalo*, & utriusque sententiarum argumenta in medium attuli, parum de decisione sollicitus, quod nulla fere fuit profectus fiducia. Ubi consuetudo invenerit meretricium permittendi, vix concepti fœsus ille valet ut auferatur. Tamen quia nunc argumentum de meretricibus tracto, operæ pretium existimavi pauca hic quoque alio fidei aspectu adicere, ut controversia pleno in lumine collocetur.

II. *Meretrix* est, ut communi fertur definitione, *cuius venalis est turpitudine*, seu quæ multorum libidini patet. Quare mulier quæ uni, aut alteri tantum corporis sui copiam facit, fornicaria est; sed meretrix proprie non dicitur. Communior itaque sententia docet, illam vere appellari meretricem quæ pluribus quam duobus se prostituit, sive quæritus, sive libidinis, aut amoris gratia. Id convenit penes omnes, minoræ permittenda mala, ut graviora impediuntur. Eo ergo recidit quæstio, utrum publica meretricum permissione graviora impediuntur flagitia.

III. Adfirmat prima sententia, hisque argumentis innititur. D. Augustinus Lib. II. de ordine cap. iv. *Quid turdus, quid inanis decaris. & turpitudinis plenus meretricibus, inonibus, ceterisque hoc genus pessibus dici potest? Aser meretrices de rebus humanis, turbaveris omnia libidinis. Conjurat matronarum lose, labe ac dedecore demonstrat.*

Etiusdem sententia est D. Thomas 2. 2. quæst. x. art. 11. *Sic ergo & in regimine humano illi qui præsent, recte aliqua mala tolerant, ne aliqua bona impediatur, vel etiam ne aliqua mala peiora incrementur; sicut Augustinus dicit in Lib. de ordine. Aser meretrices de rebus humanis, turbaveris omnia libidinis.* Hanc eandem sententiam latius explicat D. Thomas opus. xx. de regim. Princip. Lib. IV. cap. xiv. Augustinus dicit, quod hoc facit meretrix in mundo quod sentina in navi, vel cloaca in palatio. Tolle cloacam, & replebuntur palatium. Tolle meretrices de mundo, & replebis ipsum lodomia. Propter quam causam idem Augustinus ait in XIII. Lib. de civ. Dei; quod terrena civitas utrum scortorum licita turpitudinem fecit.

IV. Ratio unica qua hæc sententia, fulcitur, eiusmodi est. Licita est minoris mali permissio, ut maiora mala vitentur. Meretricii permissio impedit graviora flagitia, nempe adulteria, stupra, sodomiam, mollicitem, idque genus similia, quæ certo grassantur, meretricibus sublatis. Ergo expedit meretrices permittere. Secunda propositio est humane nature corruptione colligitur. Nam, ut habetur Gen. vi. *omnis caro corrupta est viam suam super terram.* Porro quo magis natura tendit in finem suum, eo corruptior, & ad scelera pronior evadit; quemadmodum rivulus ex longiori a fonte recessu turbulentiore fit. Homines inapti libidinis æstu ardent; paucique tanta sunt virtute præditi, ut has extinguere flammæ valeant. Calitas quippe donum peculiare Dei est, adeo rarum, ut, experientia teste, in paucissimis reperitur.

Ad-

Admissa igitur hypothesis quod, attenta natura pravitate, homines nolint concupiscentiam colibere, & luxurie impetus compriri, minus malum est quod fornicatione mere, minus malum est quod fornicatione cum meretricibus impurus ignis extinguatur, quam adulteris, stupris, & vitiis contra naturam. Potestas humana divina potestatis naturam imagnem. Si Deus ipse, qui omnia mala impedire posset, multa permittit peccata; quidam tolerare eadem poterit potestas creata?

V. Alteram sententiam propugnant Navarrus in *Manuali cap. xvii. non. 195.* Ioannes Mariana Lib. de *speclac. cap. xvi.* Loquens in *Deuter. cap. xlii. vers. 17.* Gurtierrez in *can. 99. Lib. II. cap. vii. n. 29.* Claudius Spondeus Lib. III. de *contin. cap. iv.* Riccius *tract. de person. que in statu reprobo versatur Lib. II. cap. vi.* Cornelius a Lapide hæc propendit sententiam cap. xix. in *Ecclesiastici vers. 2.* ubi sequentia retinet argumenta.

VI. Deus populo Israelitico meretrices prohibuit. *Deuter. xxiii. vers. 17. Non erit meretrix de filiabus Israel, nec scortator de filiis Israel.* Idque repleta observatum fuisse, testatur Origenes Lib. IV. contra Cællum. Nullo fœre meretrices inventus, pestes in eorum Republica. Philo testatur Lib. I. de *speclac. leg.* capitale crimen fuisse apud Iudæos corpore quæstum facere. Idemque adfirmat Clemens Lib. III. *Strom.* Quanto ergo sevarius expelli meretrices debent a Republica christiana, cuius sanctitas excellentior est sanctitate Reipublice Iudæicæ?

VII. S. Hieronymus ad Oceanam inquit: *Cælerem, non Christum: Pappianum, non Paulum vitis impudicitia frena laxare, & lupanaria permittere.* Lactantius Lib. VI. cap. xxxii. lupanaria a demone inventa docet: *de, ne quis peccatum metu dissimulet alioquin, lupanaria quoque constituit, & pudorem infelicium mulierum publicavit, ut iudicio haberet tam eos qui faciunt, quam quas pati necesse est.* D. Augustinus in opere de *Civ. Dei*, quod sapientior factus compulset, Lib. XII. cap. xviii. videtur lupanaria improbare: *Verum etiam in usu scortorum, quam terrena civitas licitam turpitudinem fecit, quantum id agatur quod eius civitatis nulla lex vindicat &c.* Terrena, inquit, civitas, id est maiorum societas, locus bonorum, scorta permittit, seu licitam permissionem facit. Non enim de licito coitu, seu fornicatione loquitur: quoniam nec Romani fornicationem licitam agnoscebant. Lupanaria ergo a terra, locus a christiana civitate permitti asserit.

VIII. Accedit sanctorum virorum exempla. Nam S. Ludovicus ex universa Gallia peli meretrices precepit, ut refert Amilius Lib. VII. Philippus IV. Rex Hispaniarum ex tota Hispania publica lege meretrices eiecit.

IX. Citata *disser. sancti Pii V.* Pontificis luminis factum narravimus celeberrimum; qui non Roma modo, verum etiam omni statu ecclesiastico excedere intra quindecim dies meretrices omnes iussit, paucis Romæ manere permittis, etique in loco separato, & remoto conclusis, levato interdicto, ne per urbem sine die, sine nocte discurrerent, sacello insuper eidem erecto, in quo concionem audirant. Et revera, si ex qualibet urbe christiana exulare deberent meretrices; quanto magis ab urbe illa sancta, Apostolorum Petri & Pauli, & innumerablem Martyrum sanguine consecrata, quoque est sanctissima religionis nostræ sedes, & caput, abesse decet? Si ex universa urbe qui coniugii vinculo, & sacro caltatis voto devincti sunt, excipiantur, quorum intuitu nemo dixerit lupanaria permitti licite posse; quæ & quantæ res superest ob quam permitti meretrices Romæ debeant?

X. Verum rationes asserende, quæ evincunt nullam permittendas meretrices esse. Et primo adverte sententia unicum fundamentum consistere minime videtur. Permittenda esse minoræ, ut graviora vitentur mala, nempe est qui inficietur. Verum, quod meretricium publicum idoneum sit gravioribus vitandis flagitiis, hoc est quod nec percipi, nec ulla laudenti ratione valet. Omnes docent, ignem libidinis libidine non extingui, sed contra magis accendi. Idque verum habet in quolibet vicio, necum in luxuria. Nonquid avaritiae sitis peculiarium usi, aut ambitio luxus, & fastus accensione sedatur? Insuper hoc peculiare luxurie est quod abundantia, & occasionum fuga reprimatur. Quo frequentius coitur, eo voracior, robustiorque libido fervet. Idque omnium fornicationum experimento constat. Hi quippe semel hac pice inquinati, undique impuras exhalant flammæ quas ut aliquo modo relinguant, veluti furentes lues in luto voluntur, & ex uno in aliud se immergunt cœnum. Quo abundantius lutulentas bibunt aquas, eo ardentiores cruciantur sitit. Novas adeunt ceteras, ut sitim explent. Nullibi tamen refrigerium comperitur; sed ubique ardor, ubique furor, & insania. Et quemadmodum belluionibus insipidae sunt commensæ dapes; ita hæc libidinis, & scortationum mancipia,

luxu-

luxuria omni ex parte crepantia, falsidunt, cotius a natura inhibitos, fornicationem simplicem nascunt; adeoque varios de pollentibus modis, concubitus monstruosos, horrendosque ercent, & semineorum amplexum perferri, in matrisos sunt, atque velut equi, & muli, quibus non est intellectus, ea pererrant sine pudore ullo, que scribere valde pudet. Hæc omnia exprimit Salomon Prov. xxx. v. 15. *Sanguisue dua sunt ista, dicentes: Affr, affr. Tria sunt infatuabilia, & quartum, quod nunquam dicit, Sufficit. Infernus, & os vulvæ, & terra, que non satiatur aqua: ignis vero nunquam dicit, Sufficit.* Falsum ergo est, fornicationum frequentia, & licentorum contubernio maiora evitare mala, vel in ipsis qui luxuria ardent.

XI. Quid porro quod lupanaria sunt innocentium invenimus? Quandoquidem non modo meretrices causa non sunt ut lue libidinis inquinati a peccatis contra naturam abstinant; sed ipse insuper pellem in lanam inventum effundunt. Quot juvenes lupanarium occasione pereunt corpore, & anima? Comparantur juvenes civitatum a quibus exulant meretrices, cum juvenibus civitatum que lupanaria permittunt. Continentiores lue illi quam isti. Rariora sunt adulteria, supra, incelsus, molliores ibi unde abunt, quam ibi ubi degant meretrices. Id experientia locupletissima compertum est.

XII. Accedit lupanaria publica vili populo, gentique plebeia intervenire. Divites, nobilesque, ut corporis sanitati consulant, honestas, & uxoratas querunt. Ad immum cum meretricibus mollietate flagitia perpetrant. Accensio vero ex meretricibus pudore libidinis flamma palca selectiora pervadere tendunt. Amisso cum meretricibus pudore, fronteque fracta infumiteros sunt invenies, & ad expugnandum honestarum mulierum castitatem audaces, sagacioreleque.

XIII. Tantum abest præterea meretricium permittente lartam tectam cultodiri puellarum, nuptiarumque castitatem, ut ipse meretrices honestarum mulierum castitati infidentur. Flore signidem inventutis in lupanari trahendo, ad senectutem vergentes, lenæ fiunt, & proxenete, ut puellas, & uxores pervertant. Amatorias epulas desiderant, impurum amoris commercium forent, flammam concitant, igniculos accedunt ex utraque parte. *Accordatur, inquit alibi Hieronymus, ignis luxurie flatu solium, id est suggestione ventularum, que sunt sufflatorum diaboli, ad accendendum ignem luxurie.*

XIV. Tandem lupanaria bono publico, nempe humane propagationi, infesta sunt. Gravissima sunt matrimonii onera. Si juvenes habeant meretrices, quibuscum concupiscentiam expleant, a matrimonio invidio ablinent, illud veluti falsidunt; aut tandem illud contrahant, postquam spiritus robur, & sanitate ipsam cum meretricibus infumplerunt. Utinam istorum omnium experientia deesset, sicut repleat communitur, deest iis in urbibus a quibus exulant meretrices.

XV. Sed multa paucis complectamur. Nulla civitas est, nulla hominum simul & mulierum congregatio sine castitatis lesione, humane nature infirmitate spectata. Sicut meretrices, vel abint a civitatibus, fornicationes, adulteria, mollietis, sodomitæ ubique grassantur. Illud serio perpendendum, num lupanarium publica permittit augeat, an minuat flagitia hæc. Augeri ex tali permittione, & rationum momenta, & compertissima experientia evincunt, & certiora decisio potissimum ab experientia pendet. Hæc porro evidenter advertitur videtur meretricium permittit. Nam exploratum est continetiores esse civitates illas que meretricibus carent. Novi ipse civitates meretricibus vacuas, quarum juvenes plerumque casti, in quibus matrimonii iura sine violatione fidei servata. Invectis cortis, luxuria adeo patet, ut quoqueveris grassetur: unde supra, sacrilegia, adulteria, & inordinati concubitus pluri. Meretrices ad irritandam, provocandamque libidinem cum honestis feminis exercendam delervunt: nefanda pollutiones, sodomix, & horrenda scelera in lupanariis perpetrantur.

XVI. Quid ergo inferendum? Procul arcendas meretrices? Utinam id sperari præsident pollet. Illud saltem præstate sub prævident culpa civitatum manifestas debent, ut meretrices, quas ipsi prædenter permittendæ, in locis a populi frequentia seculis veluti concluse maneat. Teneatur severissime prohibere ne sine diu, five noctu lupæ istæ placent, loca publica, tabernacula adeant ad capiendæ animas. Teneatur severe punire quæ effrontes interditi violatrices invenierint. Hoc & Dei honor, & religionis decus, & publicum civitatis bonum, & propriæ inventutis salus anime corporique depollet.

XVII. Adverte sententia argumenta quanti sint ponderis, quique percipere facile valet. Potissimum fundamentum maiora evi-

tandi

tandi mala ex iis que dicta sunt, constat quam sit solidum.

XVIII. Auctoritas Augustini, & Thomæ facillere negotium posset. Ad observandum est, obiter Augustinum laudato *Lib. de Ordine de meretricium permittione loqui, & quod caput est, ibi non explicare, an in civitatibus Paganorum, vel Christianorum permittendæ meretrices sint.* Fortasse minus malum meretricium permittit erit apud Ethnicos, fidei lumine, sacramentorum remediis, aliisque optimis ad recte vivendum videtur Augetur. At oppositum docere videtur Augustinus *Lib. XV. de civitate Dei cap. xviii. de civitatibus Christianorum, que civitates castelles sunt, Hierusalem celestem referentes. Civitates autem hæc vocat. Porro terrenis civitatibus meretricium permittitionem expedire aliter; scens gentis sanctæ regale sacerdotium, genus electum, filii Altissimi, sanctitate baptisatis ad divinum ordinem evecti, saluberrimis prædictis gratiæ divinæ sacramentorumque muniti, roborati adversus concupiscentiæ impetus. D. Thomas auctoritatem refert Augustini obiter, & aliud agens, in Summa. Liber vero *IV. de reg. Princ.* non est D. Thomæ; ad-oque auctoritas ex illo adducta nullius ponderis est. Accedit hæc causam totam ad experientia pendere. Si impius malum est lupanarium permittit, licet impius malum est lupanarium permittit, licet meretrices permittit possunt, secus, timore sequantur scelera. Hoc penes omnes, inconcussum est. Accidere autem potest aliqua in civitate minus malum esse, secus in aliam. Communitur tamen graviorem scelerum causam esse meretrices allata argumenta probant. Et D. Thomas plures in locis ostendit libidinem libidine non vincit, sed fuga, & abstinentia.*

XIX. Quæres: *Licet non est ex meretricibus virtutum ob meretricium solvendum exigere?* Resp. Opus haud est multis ad ostendendum istius tributi pravitate, quoniam suapte natura horrorem ingerit. Scriptura sacra eiusmodi veltigal, ut icelus turpissimum, detestatur. Deut. xxiii. vers. 18. *Non offere mercedem prostibuli, nec pretium carnis in domo Domini: Dei tui, quidquid est illud quod vororis: quia abominatio est utramque apud Dominum Deum tuum.* Propheta Michæas hoc idem tributum improbat cap. 1. vers. 7. *Et omnia sculpilla eius concidentur, & omnes mercedes eius comburentur igne, & omnia idola eius ponam in perditionem: quia*

de mercedibus meretricis congregata sunt, & usque ad mercedem meretricis revertentur.

Scandali ingentis plenum ellet eiusmodi tributum ex iniquis meretricio collectum. Occasum quippe suspicandi occurreret, lupanaria permitti non ob vitanda graviora mala, sed ob colligenda pinguora tributa.

XX. Plurimas alias questionuculas, que resolvende forent, discussas invenies supra d. ff. ix. de scandalo, ubi, ut iam admonui, hæc eadem quæstio sub examen inducta fuit.

CAPUT II

De aspectibus mulierum, veniuntque turpium.

I. **Q**UA ratione in arce qualibet, ut ab hostium insidiis, & oblidione larta tecta lervetur, valla, fossæ, ianux, & cetera omnia exteriora propugnacula strenue defendenda sunt; eadem cultodiri oportet vigilantia lumina sensus nostrum, qui arcis anime ianux sunt, ut hostium insidie repellantur. Porro ianua prima per quam animam nostram hostis invadit, oculi sunt. Hinc est quod Propheta, Evangelicæ, & Patres omnes primum omnium oculos levare cultodiendos admonent ab aspectu mulierum, ut inamantia, & integra castitas consistat. Hieronymus Propheta cap. ix. mala gentis iude deplorans, fenestras indignat per quas mors ingredita est. *Dehinc oculi nostri lacrymas, & palpebre nostræ deservant aquis. . . quia ascendit mors per fenestras nostras, ingressa est domos nostras, disperdere parvulos de foris, juvenes de plateis.* Ecclesiasticus cap. ix. *Non respicias mulierem multivolum, ne forte incidat in laqueos illius. . . Virgineam ne concipias, ne forte scandalizetis in decore illius. . . Averte faciem tuam a muliere compta, & ne circumspicias speciem alienam.* Propter speciem mulieris multi portentur. Item Sanctus Iob cap. xxxi. *Peppi fœdus cum oculis meis, ut ne cogitentur quidem de virgine.* Evangelista Mattheus cap. v. *Si oculus tuus dexter scandalizat te, erue eum. & provice abs te. Expedit enim tibi ut perat unum membrorum tuorum, quam totum corpus tuum mittatur in gehennam. Et si dextera manus tua scandalizat te, abscinde eam, & provice abs te.* Hæc eadem verba repetit cap. xviii. & eadem habet Marcus cap. ix. Non huius loci est transcribere Patrum interpretationes in laudatos textus. S. Ioannes Chrysostomus querit, cur oculum dextrum potius quam sinistrum Christus nominaverit. Respondet *hom. xvii. in Mattheum, ut significaret ab*

is

his potissimum oculos avertebunt quae nobis cariora sunt. Dexter vero oculus, & dextera manus perlonas nobis intime amicas, benevolas, amabileque produunt, cum vel communi proverbio dicatur: Ille, & illa mihi oculus dexter est, manus mihi dextera est. Non ergo, inquit S. Praeful, mandat Dominus erudenda esse oculos, aut abicindenda manuum membra; id enim si mandaret, aequae similiter, ac dextera membra comprehenderet in mandato suo: sed hac emphasi loquitur, ut gravissimum exprimat necessitatem evitandi familiares aspectus, & multo magis colloquia, & contubernia mulierum, ad quam natura propendet. Rem totam sequentibus quaestiuiculis declarabo.

II. Quæst. I. *Quandom peccari contingat in mulierum aspectu?* Resp. Aspectus mulierum inapte natura malitia caret; quin in civili societate necessarius est. Nec noxius aspectus evadit ex eo quod mulier formosa sit, & pulchra, sed absolute aequae deformes, ad speciem spectari queunt. Nec culpa est quod libentius pulchrae quam deformes videantur: quoniam omnes res create singulari pulchritudine ornate, natura sua maiorem ingerunt spectatoribus oblectationem præ his quae sua deformitate, aut turpitudine quodammodo aspicientes reiciunt. Id solum considerandum hic est, pulchritudinem mulierum, ob humanæ naturæ aut malitiam, aut infirmitatem, periculum adferre, ut in intrinsecis accendantur concupiscentia, excitenturque motus veneri. Uique dum delectatio in solo visu consistit, innocens est. Ceterum, si diuturna fuerit, vix unquam immunitis a culpa erit: vel quod homo hac aspectus diuturnitate periculo se exponit peccandi; vel quod respice peccat aut delectatione veneræ, aut curiositate carnali.

III. Innoxie ergo mulieres, sive speciosae, sive deformes, spectantur urbanitatis, societatis civilis, & necessitatis gratia. Præter has causas, pulchritudinem mulierum visus aut periculi, aut peccati plenus est. Porro ut in praxi sciatur, quando in hoc culpa contingat, quique expendere serio debet proprias inclinationes. Nam, licet diuturnus spectiole mulieris aspectus natura sua periculi plenus sit; tamen respectu unius poterit esse venialis, mortalis vero respectu alterius, iuxta cuiusque maiorem, aut minorem dominantis concupiscentiæ propensionem. Omnes ergo tenentur cavere sibi a longiore mulierum obrutu; sed singularis diligentia debito atstringuntur illi qui, propriæ infirmitatis consensu, facilius in se accendi experiuntur libidinis i-

gnem, carnemque, & sensum adversus rationem insurgere. Quandom culpa gravis sit nec ne, vix assignari regula generatis poterit. Qui ex pulchre mulieris aspectu aut in motu iam labitur delectationem, aut pollutionem experitur, aut vehementissime tentari, & urgeri le sentit; proculdubio mortaliter peccat, nisi oculos, & cogitationes a talis mulieris aspectu divertat. Peccant quoque letaliter omnes qui mulieres spectant ad eas concupiscentes, teste Evangelista Matthæo cap. v. *Omnia qui viderit mulierem ad concupiscendum eam, iam moechatus est eam in corde suo.* Neque de hoc difficultas aliqua est.

IV. Quæst. II. *Culpa ne gravis est aspectus membrorum turpium siue mulieris, siue viri?* Resp. Sanchez Lib. IV. de matr. disp. xvi. numer. 21. Navarros in Manual. cap. xvi. numer. 11. & alii negant tales aspectus ob captandam delectationem sensu noxios graviter esse: quia aspectus tante officiositatis non sunt, ut inducant, sicut tactus, ad delectationem venerem. Alii distinguunt duplicem delectationem; alteram, quæ conjungit ex viiqualitatum, proportionum, partiumque tali ordine dispositurum, & hæc vocant naturalem, & sensitivam; alteram, sitam in visu rei turpis, prout ordinatæ ad copulam venerem; & hæc vocant carnalem, & noxiam. Tertiam etiam delectationem addunt, quam spirituale appellunt, quia aspiciendo res creatas mens extollitur in Deum, ut habetur Plal. xci. *Quia delectasti me, Domine, in factura tua, & in operibus manuum tuarum exultabo.*

X. Quis le commoveri non experitur, dum similes in Casiliis offendit dissolutiunculas, sane imprudentes? Eadem absolute reiciunt; & dico, aspiciere deliberate verenda mulieris esse peccatum mortale; quia hæc, cum sint valde turpia, natura sua graviter ad venerem provocant. Idem de muliere verenda viri spectante deliberato animo, dicendum. Expiciendi autem sunt visus fortuiti, & indelicatissimi, aut qui necessitatis causa sunt; ut quando medici & chirurgi artem viam exercentes eiusmodi incipiunt. Quæ omnia potiori iure locum habent in aspectu concubitus viri cum femina. Peccatum quoque grave est deliberate spectare verenda alterius leve est, velibus ita subtilibus tacta, ut oculis pateant: quia tum plus provocant, irritantque quam si omnino nuda paterent.

VI. Ab iis quæ dicta sunt, aliqui casus excipiendi videntur. Primo, cum aspiciuntur puerorum ac puellarum infantilis ætatis mem-

bra. Senes quoque excipi possunt, considerata tamen aspiciendum conditione. Nam accidere potest ut aspectus unius, secus alterius, culpa careat. Animus quoque, & sensus aspiciendum considerandus est. Aspiciere personam eiusdem cum vidente sexus, ut quando homines natant, verendis nullo modo tactis, peccatum grave non est, precisis circumstantiis prævidentibus, periculi consensu, aut visus delectationis veneræ. Similiter culpa gravis non est aspiciere bratorum verenda, etiam commota, aut eorumdem concubitus, sublatum, ut dixi, periculo delectationis veneræ, eo quod hæc graviter suapte natura ad venerem non provocent. Hæc absolute vera censentur. Ceterum quis puritatis, & castitatis cultor oculos in eiusmodi concubitus deliberatæ figet, nisi aliqua necessitas, honestaque causa occurrat? Abstinendum ab eiusmodi aspectibus honestas, & pudor naturalis docet. Antequam tamen culpe magnitudo definiatur, ad intentionem, inclinationem, conditionemque personæ videndis respiciendum est: nam sepe respectu unius culpa gravis erit quod non erit respectu alterius, qui nullam experitur commotionem, nullamque vel minimam tentationem. Vix tamen venialis curiositate exulari poterit. Quare omnes ab eiusmodi aspectibus sibi prudenter caveant.

CAPUT III.

De choreis, seu saltationibus promiscuis virorum ac mulierum.

I. NON levis momenti quaestio versanda suscipitur. Sed, antequam eam discutio, tria mihi chorearum genera distinguenda. Primum est quod inter eiusdem sexus, aut marium, aut seminarum, personas exercetur, omni impudico actu, gestu, verboque lemotum. Has choreas egit David ante arcam Domini II. Reg. cap. vi. in Dei cultum. Similes egit Maria Aarons foror Exod. xv. cum ceteris mulieribus, absque maribus ad tessilicandam lexitam ob Pharaonis submerisionem. Nulla mihi de his disputatio est. Patet liquidum choreas istas cuiusque culpe expertes esse. Secundum chorearum genus est, quod prava intentione, obicenis gestibus, turpilquibus, impudicis tactibus, sive mixtis, sive separatis maribus femineque paratur. Hoc omnium sententia reprobat: quia per se malum est. Tertium est, quod inter mares feminæque honestas absque exprisa

prava intentione exercetur. Hoc tertium chorearum genus nolite subiacere disputationi.

II. Ut quaestio istum peripicue pateat, initio recentiorum quorundam incauta scribendi ratio detegenda, & repellenda est. Casu sitae chorearum patroni communiter principii loco constitunt, choreas genere suo malas non esse. Sed quid, amabo te, sive ad præsentem quaestionem, sive ad res morales tractandas, Christianorumque mores formandas conferat hæc metaphysica chorearum natura innocens? Quis est qui in discrimen revocet hæc genericam chorearum innocentiam? Ex hac metaphysica distinctione plura absurda Casu sitae inferunt. Choreæ sunt genere suo indifferentes. Ergo re ipsa licite. Tactus mammillarum sunt genere suo indifferentes. Ergo liciti &c.

III. Illud in præsens quaeritur, sint ne hodiernæ choreæ, prout reapse aguntur, omnibus circumstantiis spectatis, inter iuvenes & puellas, seu mares & feminas, periculo gravi obnoxie. Quaeritur, sine periculum illud peccandi adeo grave, ut Christiani teneantur aliud sub leali culpa evitare. Quare in ipso quaestiois limine aberrant non pauci Casu sitæ, sic arguentes: Choreæ genere suo non sunt peccata: ergo licite. Licite genere suo sunt: ergo re ipsa licite adiechis? Negatur. Clarius igitur quaestio istam expono. Non disputo, sint ne choreæ etiam inter homines & mulieres, prout nunc exercentur, absolute peccatum mortale; ita ut per se omnes, tam salantes, quam aspicientes, peccent ipso facto letaliter. Sed illud est propositæ disputationis argumentum, sint ne choreæ hodiernæ, omnibus circumstantiis spectatis, tanti periculi plenas, & peccandi occasiones adeo propinquas, ut Christiani, communiter loquendo, & aliquo peculiari casu sublato, sub gravi culpa abstinere ab eis debent.

IV. Negantem sententiam defendunt Moralibus non pauci. Salmanticenses tract. xxvi. cap. 111. punct. 1. nr. 18. Azorius III. Part. Lib. III. cap. xxvi. Bonacina de matr. q. 14. punct. 9. numer. 24. Filiucius tractat. xxx. cap. x. numer. 233. Wiganth quaest. v. exam. 2. quaest. 1x. numer. 49. Citari etiam solent Caietanus verbo Choreæ, Sylvester, Angelus, Tabiena. Sed falso. Nam Sylvester verbo Ludæ hæc scribit. *Secundo est prohibitus (hæc) ratione probabilis periculi anime suæ, vel alterius: & hoc etiam est mortale, ut crebro accidit in choreis.* Angelus in Summa sua, Angelica nuncupata, verbo Choreæ, sententiam

ptem conditiones requirit, ut licite exerceatur. Quibus explicatis sic concludit: *Et quia profatae conditiones in choreis vestri temporis non inveniuntur; ideo non video quomodo sine mortali peccato quis eas faciat ex consuetudine, sicut communitur sunt. Utrum vero peccate mortaliter qui interdum, & raro choreas duceret, refert responsum Guillelmi Rodonensis Glossatoris S. Raymundi, quod est huiusmodi: Choreizare autem raro, & sine corrupta intentione (dicit Rodonensis) non audeo dicere, quod sit peccatum mortale; sed nec audeo talem hominem excusare a mortalitate; cum ingratum sit periculo alios provocandi ad libidinem, & exemplo suo alios ad similia faciendum provocet. Sic loquuntur Summi, qui allegari in chorearum favorem solent. Ad Caietanum quod attinet, ipse Thomas Tamburinus Lib. VII. in Decal. cap. viii. §. 7. interpretatur Caietanum loqui de choreis quae exerceantur rusticis in suis mapalibus vespere post laborem ad levandum animum, & exclusis feminis. Has, inquit Tamburinus, & non alias, ut perperam citat Bossius, permittit rusticis Caietanus. Tabiena questionem non versat. Armilla improbat dictum Caietani verbo Choreas fubdens: Non video impudenter aliquid factum; immo bonum esset, si haec choreae modernorum temporum possent annihilari. Quoniam (inquit paulo ante) ut plurimum in his choreis accidit peccata mortalia.*

V. Haec ex Summis antiquioribus referre placuit, ut pateat quae immerito ab Azorio, & a Salamanticensibus pro choreis adducuntur. Minus caute scribit perdoctus Salamanticensis tract. xxvi. cap. iiii. puncti 1. non. 18. Impudenter prohibetur rusticis in diebus festis choreizare, tum ob dicta, tum quia, cum his choreis sint assueti, si ab eis accedant, forte vacabunt cito, rivis, aut alitis ludis, ex quibus Respublica turbabitur. Tum denique quia, cum publice fiant, non datur occasio in eis turpiter saltandi.... Notat, & bene Azorius, quod in istis publicis choreis possunt mulieres prodire elegantior ornatae, & si mos sit patrie, minus aliquantulum peccabunt. Utinam haec calamo non excidissent perdoctis viris. Laxa enim, & seandala plena sunt. Nec refert quod Azorius alia prius docuerit: quoniam immo multitudine patronorum perniciosiora evadunt, non laxitate amittunt.

VI. Peccatum luxuriae, ut alias dixi, illud est quod maximam Christianorum multitudinem in infernum detrudit. Ideo cae omnia severiori examine discutienda sunt quae ad hoc

crimen perpetrandum inducunt. Nulla porro periculosior est luxuriae occasio choreis quae homines inter & mulieres aegre solent. Quare momenta ex Scripturis, ex Patribus, & ratione arcescita, quae chorearum corruptelam, ut libidinis fomentum, improbant, promendata sunt sequentibus paragraphis.

§. I.

Scripturae divinae, & Patres choreas damnant.

I. Plurima sunt divinae Scripturae loca, in quibus choreae damnantur. Ecclesiasticus cap. ix. vers. 4. Cum saltatrice ne afficiendus sis, nec audias illam, ne forte pereas in efficacia illius.

II. Propheta Isaias cap. lxxxviii. vers. 16. feminas ad choreas se preparantes describere videtur his verbis: Et dixit Dominus: Pro eo quod elevata sunt filiae Sion, & ambulaverunt extenso collo, & nutibus oculorum ibant, & plaudebant, & ambulabant pedibus suis, & composito gradu incedebant: decalabunt Dominum verticem filiarum Sion, & Dominum crinem earum nudabit..... & erit pro suavi odore factor, & pro zona fuculicula, & pro crispanti crine calvitium.

III. Sanctus Iob cap. xxxi. vers. 11. Egrediantur, quasi greges, parvuli eorum, & infantantes eorum exultant iustibus. Tenent tympanum, & citharam, & gaudent ad sonitus organum. Ducunt in bonis diebus suis, & in puncto ad inferna descendunt.

IV. Ex Patribus aliqua transcribam. S. Ioannes Chrysostomus hom. xlviii. in Matth. de Herodiade haec scribit: Diaboli usque patrocinio peccationem pergit: ille enim effectus ipsa saltans placet, ille mentem Herodis eripuit. Ubi enim saltus lascivus, ibi diabolus certe adest. Non enim ad tripudia pedes nobis praebuit Deus, sed ad modestam incedam; non ut impudenter camelorum modo saliamus, sed ut in Angelorum choris consistamus. Quod si corpus deforme sit impudenter saltando, quanto magis animam faciarum credendum est? His tripudis diabolus saltat, his a demonum ministris homines decipiuntur.... Multa etiam voce eiusmodi symphasia celebrantur, in quibus, est Ioannes non interficitur, Christi membra tamen dilaniantur, multoque graviora committuntur. Non enim caput Ioannis qui modo tripudiant, sed animas recubentium petunt.

V. S. Ephrem Syrus homilia in qua ostendit Christianos debere a ludicris rebus abstinere, inquit: Nobis errare: nullus servus potest duobus dominis servire. Nemo potest Deo

servi-

servire, ac cum diabolo choras ducere. Ad imaginem Dei facti sumus: non dedecoremus imaginem Dei; sed tanquam milites Christi illum sequamur, illi serviamus. Noli hodie plures esse cum Angelis, & castro die in tripudis esse cum demonibus. Noli hodie sacras lectiones cum mulieribus audire, & eas dicere, tanquam Christi dilectus auditor, & eas ritibus intentus esse, ut provocator, & Chritibus inimicus. Noli hodie praevitare de peccatis, & eas in perditionem tuam saltare in choreis.

VI. D. Ambrosius Lib. III. de Virginitate cap. vi. Nemo, ut dixit quidam secularium Doctor, saltat sobrius, nisi infant. Quod si iuxta sapientiam secularium saltationis aut tumulentia auctor est, aut amentia; quid divinarum Scripturarum cautum putamus exemplis, cum Ioannes praenuntius Christi, saltatrice optine ingulatus, exemplo sit, plus nocuisse saltationis illecebram quam sacrilegi furoris amentiam?

VII. Item cap. vi. Regina filia, inimicis amandanda decretis, in conspectu virorum saltatione producit. Quid potuit de adultera saltare, nisi damnum pudoris? An quidquam est tam pronum ad libidinem, quam innoxialis motus ea quae vel natura abscondit, vel disciplina velavit, notare caricem, conam spargere? Merito ipse in iniuriam Divinitatis praeceditur. Quid enim ibi reverentiae potest esse, ubi saltatio, strepitus, conceptus?... Quid dicitur eos, sanctae feminae? Videtis quid docere, quid etiam dedecere filias debeatis? Saltat, sed adultera filia. Quae vero pudica, quae casta est, filias suas religionem docet, non saltationem.

VIII. S. Augustinus in Plal. xxxiii. conc. 1. Observa diem sabbati, non carnaliter, non iudicis delictis, qui cito abutuntur ad negotiationem. Melius tota die sederent quam tota die saltarent. Plura brevitate gratia omitto.

IX. Concilium Laodicenum sub S. Sylvestro celebratum anno circiter 312. cap. 111. inquit: Non oportet Christianos ad nuptias eorum vel ballare, vel saltare, sed caste occurrere, vel praelare, sicut competit Christianis. Concilium Africanum cap. xxvii. vocat saltationes idolatricas. Eadem damnant Concilia Romanum sub Leone IV. cap. xxxv. Carthagenense cap. lxi. Tolontanum III. & alia quae reciterent non vacat.

X. Ex recentioribus sanctis Doctoribus D. Antoninus longum habet de choreis sermonem II. P. tit. vi. cap. vi. Premittit, eas secundum se non esse peccatum; sed in praxi pluribus de causis culpa infectas esse, subdit, adducta auctoritate Alexandri de Alex. Conc. Theol. Tom. IV.

in IV. dist. xvi. Pauca ex multis afferam. Inquit ergo §. 1. De choreantibus potest moraliter exponi illud Psalmi xcvii. Inflammabit in circuitu inimicos eius ignis, illud enim est iter diaboli. Ipse enim circuit. I. Petr. v. Adversarius vestri diaboli circuit quarens quem devoret. Cum ergo tripudiant, cum faciant iter diaboli, aut eo se reperient in termino inferni.

Non solum autem sequuntur tripudiantes iter diaboli, quinimo diabolus ipse insidians eis, ut assessor ego dicit eos: quod palestre ostendit Ioannes Apocalyp. xi. ubi dicit, quod de puteo abyssi, quem vidit, ascendit fumus fornicationis magis, & oblebratus est Sol, & aer, & de puteo fumo ascenderunt locustae super terram. Et harum similitudinum ponens parit, quod locustae istae erant similes equis dactis ad praesum, & super capita eorum tanquam corone similes auro, & facies earum tanquam facies hominum, & habebant capillos sicut capillos mulierum. & Notate verba singularia, signate mysteria. Locustae istae similes erant locustis, quae ex abyssi, unde istae ascendunt, est profunditas inferni, unde legitur tale exercitium chorantium a demonibus. Fumus fornicationis magis, cum quo exeat locustae de puteo, est incantamentum, & signum magne concupiscentiae, & lasciviae, unde ortum habent choreae, & cum quaesunt. Et hic fumus obcurat Solem, & aerem, id est concupiscentia obtebrat viros, etiam sapientes, & doctores, & aerem, id est contemptum, & spirituales homines, ut patet in David, Salomone, & vitis Patrium per plura exempla. Ear ascendunt super terram, scilicet choreantibus, discurrendo sicut locustae saltantes, & sic ut locustae regem non habent, ut dicitur Proverbiorum penultimum, unde inordinate incedunt; ita tales rationem non habent regentem eas, sed ut bruta animalia sine ubi levitate discurrent. Sicut homines utuntur equis plerumque ad impugnamum inimicos, ita demones utuntur mulieribus ornatis ad expugnandum fervos Dei, qui sunt inimici demonum: & sicut equus odorat prope bellum Iob. xxxv. & appetit currere ad campum; ita vixit mulieres inquirunt de locis, ubi possunt ostentari, & currunt ad ista loca, in quibus diabolus deliciae, & profertur multo gladio concupiscentiae. Plurima alia ibidem scribit S. Antoninus, quae missa facio.

XI. S. Carolus Borromeus in Libro Memoriali P. II. cap. vii. Valde excecando ille, publicae saltationis, Christianorum castitati adeo exitiosa, rixarum, iurgiorum, iniur-

ficatior? Ex amore Dei? Nemo id dixerit. Ex honesta actione, quae hic & nunc in Deum referri queat? Nequaquam. Interrogentur ipsi saltatores, num audent Deo eiusmodi oblectamenta offerre? Numquid ex amore caritatis erga semetipsos, aut erga proximum choreas ducunt? Non diligunt se neque quantum ad animam, quia qui diligit iniquitatem, edit animam suam; neque quantum ad corpus, quia qui fornicatur, in corpus suum peccat, inquit Paulus I. Cor. cap. vi. Corpora enim Christianorum sacris undis abluta, membra sunt Christi: dum libidine polluntur, membra sunt diaboli. Choreae autem libidinum feminarum sunt, aut libidinum irritamenta, & occasiones gravissimas. Quare qui saltationes frequentant, peccant in Deum, in seipsos, & in proximos. Quot puella, & adolentes chorearum illicitis in laqueos pertrahuntur luxurie? Audiamus iterum Chrysolomum in laudata homil. xlviii. in Matth. Multa enim haec vestra aeta celebrantur corvicia, multae choreae, & saltationes hominibus peraguntur: in quibus non iam sanctus Praeceptor interficitur, sed ipsa Christi Iesu membra immansiori quopiam modo, sceleratque ingulantur. Non iam apportatur in disco caput in saltationis pretium, sed abstinentium plerique omnes factis belluinis quae voluptatibus turpissime mancipantur: dum scilicet retineantur criminosis cupiditatibus, non absque cervicibus capite, sed anima a Christo Domino revellita, crudeliter enecantur.

V. Tertia ratio cur choreae vetitae Christianis dicantur, ex periculis, & occasione gravitate arcescunt. Quis inficitas ierit choreas occasiones esse, & irritamenta luxuriae? Ad quicquid Merbescus capta revocat libidinis occasiones quae ex choreis accipiuntur.

VI. Primum genus est reciprocos oculorum obtutus. Mulierum aspectus, Scriptura sacra teste, periculi plenus est. Aspectus iste prima est libidinis fax. Quis porro ignorat vim, efficaciamque summam quam eiusmodi aspectus ex saltantium vicinitate acquirit? Scintillae reciprocè iaculantur, & mutuo foventur. Dehincur oculi, puellae lascivunt, & futuras designant libidines.

VII. Occasioni primae oculorum accedit secunda non inferior occasio colloquii cum saltatricibus puellis, & muliericis: quod vitandum, tamquam luxuriae incitamentum, Ecclesiasticus docet cap. ix. vers. 11. *Speitem mulieris aliene multi admirati reprobi facti sunt: colloquium enim illius quasi ignis*

exardescit. Si ubique muliebres colloquium familiare plenum est periculi, in choreis exitiale prorsus evadit. Mulieres illic accedunt omni exquisitorum, quoad fieri potest, ornatum. Choreae considerantur a feminis, eorumque, quo detectam pulchritudinem, pompam, saltum, & quidquid est vanitatis, & lenocinii, deserunt. Quorum? Ut vel matrimonium inveniendis viam parent, vel ut amantium, & propria pulchritudinis idololatriarum turbam sibi comparent. Nullum ibi verbum, quo feminae veritatem ad captandam benevolentiam, emolliendoque adstantium animos non intendat. Paucis vim colloquii mulieris saltantis exprimit Salomon Proverb. cap. v. *Fusus distillans labia meretricis.* Quenquam enim in favo mellis, inquit Merbescus, duo sunt, mel nempe, & cera; ita in facie mulieris duo sunt, videlicet decus, & gratia, hoc est pulchritudo oris, & dulcedo sermonis. Cera incendit oris, & dulcedo dulcedinem: sic pulchritudo mulieris igne libidinis inflamat carnem, & blandimento lenocinantis linguae subvertit mentem. Mellis sunt sermones mulierum super oleum; ipsi autem sunt iacula.

VIII. Tertium occasionum genus situm est in cantilenis, & mulicis instrumentis, quae semper choreas comitantur. Mulica autem suavis natura animos laxat, & reddit effeminatos. Quid porro, cum muliercula ipse musicam agant, cantiones concinnant, eaque gestu, oculis, motibus, & aliis afficiant? Quis hoc muliebri apparatu, his symphoniarum concentibus, & tor praestigiis sive illecebris non emolliri se sentiat?

IX. Vicinitas, & contactus mutuos saltantium quarum constituitur occasio genis. D. Hieronymus Lib. I. cont. Iovinian. *Mulieris tactus, inquit, quasi contagiosus, & venustus, est vitio fugiendus, non minus quam rabidissimi canis morsus.* Non minus contactus iste libidinem accendit ac ignis paleam. Numquid (ait Salomon Prov. vi.) *potest homo abscondere ignem in sinu suo, aut vestimenta illius non ardeant; aut ambulare super prunas, ut non comburantur plantae eius? Sic qui ingreditur ad mulierem proximi sui, non erit mundus cum tetigerit eam. Accedit, contactus muliebres in choreis vim habere efficaciorum ex nimia familiaritate, ex mutua benevolentia.*

X. Quintum denique occasionum genus, quae ad luxuriam pertrahunt, comprehendit tempora diuturniora, & saepe loca secretiora: item multitudinem saltantium, qui invicem

sibi animos faciunt, seseque mutuo incitant, provocant, urgentque.

XI. Sextum quo addiderim occasionum genus, omnium gravissimum, quod ex quinque recentissimis coalecit. Ubi, quae, in choreis pudor muliebri, sine quo castitas omnis periclitatur? Ubi verecundia? Ubi oculorum mollicitudo? Ubi speciem christianam decoris? Ubi decitas? Ubi professio baptismalis? Sensus omnes laxatis habent circumvolant omnia, omnia lustrant. Quam formosior, sibi que cariorum mulierculam quis viderit; eam porrecta manu sibi deligit, ad se trahit. Quisque illam, erga quam vehementius ardet se sentiam, puellam ad saltandum invitat. Ne multum, corporum agitationes; mutui tactus, & non raro pressus; familiaria colloquia; concentus harmonici, aspectus reciproci, & alia huiusmodi plura adeo accendunt libidinis ignem, ut vel constantior castitas periclitaretur. Nisi haec omnia simul collecta sint gravissima luxurie irritamenta; nulla est in hoc mundo occasio, nullum castitatis periculum.

XII. Quis itaque admirari pro dignitate valet recentes illos Castitatis qui a culpa hodiernas choreas exulare non erubescunt? Et isti vocantur Doctores temporum, qui temporum calus resolvunt. Non ergo de choreis illis est sermo quas sola mente confingunt adverterari; sed de choreis quas reapse haec tempestate peragunt mares, & mulierculae, non in Dei gloriam, sed in sensus oblectamenta. Fugit ergo effugium est dicere, choreas secundum se nihil mali praeferre. Nam in praesens non disputatur de choreis secundum se; sed de choreis quae in praxi aguntur inter personas utriusque sexus. Ergo serio animo reperit omnes chorearum circumstantias, quae omnibus obviae sunt, quaeque plus minusve semper choreas comitantur, numquam credidisset, hominem christiana ratione praeditum praefatas choreas a culpa purgare posse, atque nisi Casulitarum libros propriis oculis legissem, cuiusque narrati renuerem fidem praebere. Illos excusat P. Paulus Segneri, tamquam de choreis locutos absolute, & secundum se. Patres vero eisdem omnino damnant, quia non aliter illas considerant quam ut in praxi exercentur. Dum in aliis causis Patres allegamus, reponunt, Patres aut rethorice loquuntur, aut non versare calus temporum. Nunc contra respondent, se choreas defendere quae in Platonica Republica aguntur, secus quas Christiani exercent.

Auctoritate Eminentissimi Lambertini Archiepiscopi Bononiensis, nunc BENEDICTI XII. choreas damnantur.

I. Nihilmodi Palearius unus Episcopi, in quem poluit Deus regere Ecclesiam suam, praevalet, si absolute loquamur, centum Galitarum, qui ex ingenio scribunt, desolionibus. Casuiste plures novum opinandum modum inveniunt, suis inopportunitis distinctionibus Patrum sanctorum, & Scripturarum doctrinam implicantur. Animadvertit Pontifex summus in sua collect. *Notific. Tom. II. notific. ix. Bartholomaeum Fumum verb. Chor. docere choreas ex genere suo non esse peccatum mortale: similiter P. Azorium Infr. Mor. Part. III. Lib. III. cap. xxxvi. qu. 1. iniquentem, choreas non esse damnandas ut peccata mortalia, quoniam ex se illicite non sunt; sed tantum ex mala intentione, aut abusu, aut ex probabili periculo libidinis in aliquo, aut ex aliqua alia circumstantia.* Quam licet eiusmodi distinctiones, evangelice moralis perniciosae, vix consequntur oratione tollant. Iactant Probabilistae, se calus temporum, utpote Doctores temporum, discutere. De choreis ergo hoc tempore reipra peraguntur, & non in generica, & metaphysica abstractione spectatis, disputandum est. Recentitate distinctionis venenum continuo deprehendes, si adverteris ad illa verba: *Quoniam ex se illicite non sunt, sed tantum ex mala intentione, aut ex abusu, aut ex probabili periculo.* En laqueos, in quos incidunt & mileri lectores, & Christianorum anime. Omnes communiter dicent se bona intentione accedere ad choreas. Ergo licitas reipra esse colligent. Subdunt illicitas esse nisi ex abusu, aut ex probabili periculo libidinis. Ex quo? Separabile ne est a choreis quae nunc in more sunt, periculum? Utique, inquit, in quo ex se illicite non sunt. Et hic est viciolus ad quem anime allidunt. Choree viciolus inter & mulieres, inter invenes & puellas, quae nunc in usu sunt, libidinis, tactuum impudicorum, & delectationum periculis communitur subsiciant. Ergo hodiernae choreae communitur flagitiorum plene sunt. Porro quod communitur in genere moris vitiosum reipra est, reipra, & in praxi absolute vitiosum, spectatis omnibus, pronuntiat. Haec doctrina adeo certa est, ut nec ab ipsis Probabilistis vocari in disputationem iure valeat. Ineptissime ergo, & summo evangelicae Moralis detrimento ratiocinantur, dum choreas, quas

quas hodie iuvenes & puella, mulieres & viri vicissim ducent, ad abstractionem metaphysicam comprehendentem omnes choreas quas agere aliquo in casu possunt viri cum aliis viris, puella cum aliis puellis, revocant. Quoniam ex hac metaphysica abstractione inferunt hodiernas choreas, quae reipia sunt, non esse illicitas, quia a luxuria periculis immunes illas fallissime supponunt. Garriant alii, periculum istud remotum esse, aut tantum probabile. Si probabile est periculum, inquit P. Gobat, ergo probabile etiam est eius oppositum. Et his subtilissimis cavillatoris distinctionibus ut licitas choreas hodiernas propugnant.

II. Sanctissimus Pontifex BENEDICTUS XIV. loc. cit. sapienter post relatum Probabilium opinionem continuo subdit: *Per lo contrario i santi Padri condannano a balli come tanti peccati.* Et contrario sancti Ecclesiae Patres, ut peccatorum plenas, choreas damnant. Aliquorum Patrum testimonia allegat. S. Ephrem de laudis fugendis hoc scribit. *Ubi cytharae, & choreae, ibi citium tenebrae, mulierum perditio, angolorum tristitia, diaboli festiva.* S. Basilus testatur, mulieres choreas ducentes aut corporis, aut animi castitatem amittere, *orat. viii. de temp. & inconst.* Hac sunt illius verba: *Quod si nonnulla peccatum corpore effugerint, omnes tamen animo depravate atque inquinatae sunt.* Pufius choreas detestatur ex Latinis. S. Ambrosius Lib. III. de virg. & ex Graecis S. Ioannes Chryostomus homil. 111. de David.

III. Inducit pontifex summus Theologos severae christianae Moralae assertores hoc pacto apud P. Balthasarem Francolinum in suo Clerico Romano Lib. II. disp. vii. caution. 7. num. 32. loquentes. *Omnes tam Latini, quam Graeci Doctores choreas damnant, tanquam delictam. Deo graviter injuriam. Peccati tamen castissima recentiores gravem in eis fadientem in se negant. Num hoc etiam est illud quod perinet ad solam veterem disciplinae. Et nostro tempore non congruit, ut paulo ante dicebas? Ita profecto nostro tempore virtutes non congruunt, sed sola castitas; & Patres fuere suorum temporum Doctores, non autem nostrorum. Puto quod haec dicturus sis. Quid enim aliud diciturus sis, non video.*

IV. Mirifica tua responsio quae P. Francolinus reponit *ibid. n. 23.* Inquit enim, *Quero, inhiunt ne Patres citati haec quaestiones: An omnes choreae sint illicitae? An huiusmodi sint choreae inter eius-*

dem sexus personas ad fallendum tempus ductae? An semper sint illicitae, quae exercitae inter personas diversis sexus? An quae aut in omni loco possint, aut in omnibus, siones non inhiunt Patres, ut faciunt Theologi morales, sed invehuntur in choreas, utique non in omnes: aliquo peccat castet David animo simul, & corpore ante, ut arcam exultans: ergo solum aliquas. Ita profecto explicandi sunt, quamvis non distinguantur.

V. En quam verum sit, novum opinandi modum tot distinctionum satellitibus stipatum adversus Scripturarum, & sanctorum Patrum doctrinam incedere, & sanctorum tumvis luculentum, & explanatum, consistere valeat. Patres sancti inveci sunt in choreas quae & tunc temporis, & nostra aetate communiter sunt inter personas diversis sexus, quia non sopolitas, non cavillatores agebant. Sed David choreas egit ante arcam. Ergo damnari choreae omnes nequeunt. Pater: Quot, mi Pater, & tunc, & nunc *Devotus chorizantes ante arcam, ut distinctio castitatis opus sit? Male inveci absolute sunt Patres in futurum: quia Hebraei ex Aegypto discedentes aliena bona surripere. Absolute Patres improbant. Et tamen Maria foror Aaronis, alimque sanctae mulieres choreas egerunt, Dominum magnificaverunt. Ergo Patres invidiosae, & consule adversus choreas declamantur. Praclarissime. Necesse erat ut Theologi morales distinguere, ne hodiernae Mariae, & Catherinae, & Lucretiae saltantes, canentes, & convivantes ante arcam icrupulis torquerentur? Cavillationes ille sunt, & effugia vana ad Patrum doctrinam deludendam quaerita. Patres, & Theologi Patrum lectatores absolute choreas damnant quae reipia in usu sunt. Moraliam moraliter tractanda, & intelligenda docent omnes. Calus aliquis rarus, & insolitus non impedit quominus communem absum reipia serpenterem absolute, & omni distinctione sublatam, damnemus. Patres non examinarunt choreas ad fallendum tempus ductas? Fallere ne tempus Christiano, qui de verbo otioso reddere supremo iudici rationem debet, licitum est? Audi lector christianae otiosissimi castissimi distinctionem. De verbis otiosis reddere rationem in die iudicii debemus; concedimus de factis otiosis; negamus: inquit Theologi Universitatis cuiusdam Bavaricae, quorum verba dabimus Tom. VI. Lib. I. disp. i. cap. xi. Vide interim P. A-*

mort

mort *Disp. dogmat. de actu indifferenti in individuo.*

VI. Paulus Segneri, ut vidimus supra, recentiores Theologos exculare nititur ut verbes. *ICasisti parlano de balli scolarivamente, secondo che sono in se; e così dicono il vero, dicendo, che in se non sono peccato. Ma i santi Padri parlano de balli come vice sono in pratica.* Hac Casuistarum desensio summopere displicet P. Balthasari Francolinus. Quid? Casuista nostri, qui sunt Doctores temporarii, versantes casus temporum, *Speculative de choreis loquuntur? Qui ergo Theologi practice decidunt occurrentes casus? Scholastici? Dogmatici? Patres? At Patres illi sunt qui speculative, abstracte, & nihil sententiae declamant. Casuista nostri practice distinguunt, dividunt, & circumstantias omnes expendunt, inquit P. Balthasar Francolinus. Celeberrimi hi duo Casuistarum advocati, & patroni invicem disident, contrarius visus insistent, & mutuis antilogis se le conficiunt, ut Casuistas suos defendant. Hac mutua pugna evidenter demonstrat, recentiores Theologos Probabilitatis errare, & contrario Patres divinam docere, & inculcare doctrinam.*

VII. Sed missa futili defensione a P. Francolino pro Casuistis adornata adversus Ecclesiae Patres, in medium prodeat sententia eiusdem P. Balthasari Francolini, qui tandem *cit. num. 33.* hoc pacto arguatur. *Chorea impura PER SE, adeoque semper impura, sunt quae mixtae vitiis semitaeque, immo etiam separatis sunt, cum gestibus obscenis, caecibus parum pudicis, amissionem, antioquoque intervencu, & similibus. Distinctio hac inepta est, & vana: nam gestus obsceni, & tactus impudici se ipsis peccata sunt, pulsus choreis. Has choreas ut vitiosas detestatur & ipse. Parum hoc tibi videtur? Audiam iteram distinctionem, quam continuo subdit. Impure PER ACCIDENS sunt choreae quae per honestas feminas, virosque in concivitis, in nuptiis, in diebus letitiae fieri consueverunt. Haec PER SE impurae, & peccaminosae non sunt: exercei enim sine peccato mortali, per se possunt. Nunc comprehendes lector, quam insidiosae sint eiusmodi distinctiones, & evangelicae, Patrumque doctrine infusa. Christiani ergo adhaec letitia, nempe diebus bacchanaliorum, laeta parare convivia cum feminis pleno ventre, inter phylas & paeula maris & feminae, cantus inter & harmonicis sonitus saltare simul valent, quin per se nulla libidinis delectatio, ullus im-*

pudicus aspectus succedat? *Per se, inquit P. Francolinus, impurae & peccaminosae non sunt. Per accidens autem aliquis ex sua aut malitia, aut fragilitate, aut impotenti venere probali in aliquod luxuria flagitium valet. Quid, clamat P. Francolinus ibidem, in tota hac doctrina contrarium Patribus? Immo quid non dignum Patribus?*

VIII. Verum enim vero, pace perdocti, piique Francolini dixerim, quae doctrina & castitati violantia oportunitas, & communi Patrum sanctorum sensui repugnantior? Verenda distinctio est. *Per se* in genere moris, ut dixi, id significat quod spectatis omnibus communiter evenit. Communiter porro evenit ut in recensitis tripudiis, & saltibus maris & feminae concupiscentiae igne succente & succenti, atque portationis & comesturae calore irritati & irritatae peccent. *Per accidens* autem potest contingere quod aliquis non peccet. Hac doctrina est S. Thomas 2. 2. *quae. xliii. artic. 1. ad 4. ubi inquit: Aliquis potest esse duplitem alteri causa peccandi: uno modo per se, alio modo per accidens. Per se quidem quando aliquis suo malo verbo, vel facto intendit alium ad peccandum inducere; vel etiam si ipse hoc non intendat, ipsum factum est tale, quod de sui ratione habet quod sit inducendum ad peccandum. Per accidens autem aliquod verbum, vel factum uno est alteri causa peccandi, quando prater intentionem operantis, & prater conditionem operis, aliquis male displicet ex eiusmodi opere inducitur ad peccandum. Quis autem negaverit factum chorearum viros inter & mulieres, iuvenes & puellas, post laeta convivia, & ceteris circumstantiis vestitum, de sui ratione inducere ad actus veneros delectationis, ut minus interne, & ad desideria prava, tactum quod impudicos? Sed post S. Thomam audiam Cardinalem Bellarminum com. xix. *Dom. Quad.* ubi haec habet. *De choreis tantum dicam unum verbum, atque ideo potissimum quod intelligam, nonnullis non videri hoc verum malum, & sciam Lorantii esse publicas scholas, ubi docetur ars tripudiorum. Sed ego profecto, si adhaerent, & fornicatio est factum, videre non possum quomodo viros cum feminis tripudare non sit malum, cum ad hoc illud MAXIME provocet &c. Tu ad calorem adolescentiae adules calorem passionis; ibis & devotus nobilis, constantis, salubris cum puellis, & quoniam malis suspicabore? Maxime choreae ad malum provocant, inquit Bellarminus, easque cum adulterio, & fornicatione comparat. Ergo per se, spectatis omnibus, ad peccatum indu-**

indocuit. Solum vero per accidens aliquis, aut aliquid declinare peccatum valet; puta si mulier invita choreas duceret, & ratione sine ut arctatis, aut singulari virtutis, aut alterius circumstantiæ peccatum vitaret. Ergo doctrina P. Batharibus Francolini laxa, falsa, & omnibus Patribus, communi sensui, & experientie manifeste contraria est. Quare ille ipse angustissimus defendendi Casullus, addit sub finem relictis testimonii. *Sunt tamen non paucis valde periculose, qui proinde pro mensura periculi abstinere tenentur. Audistim captiolam, ut ego quidem arbitror, loquendi formulam? Vult, & non vult damnare choreas. Per se sunt licite, per accidens illicitæ; sunt tamen non paucis valde periculose. Pro mensura periculi abstinere tenentur. Hæc sunt præcise, nitide perspicue Casullitarum decisiones? Non paucis valde periculose? Plurimis ergo, & communitur periculose non sunt. Hi non pauci pro mensura periculi abstinere tenentur. Sed Christiani periculosi quærent, ubinam sint eiusmodi periculi latere, & mensura? Miror P. Francolinum in re tam gravi valedicere, non dicam Patribus, sed ipsi doctissimis atque piissimis leuitis Bellarmino, Segneri, Elizalde, & plurimis aliis, ut laxas Casullitarum Tamburini, Azorii, Elcobarri, ceterorumque opinionem promoveat.*

IX. Sed misso P. Francolino cum suis Casullis, loquatur summus Pontifex BENEDICTUS XIV. cuius pauca verba latine redita dabo. *Etiam si salratio, ut salratio, seu ut ars movendi peccata ad fovit leges, peccatum non sit; admittitur quoque aliqua in circumstantia choream esse bonam, meritoque dignam, ut quando Maria prophetissa Aaronis soror, atque mulieres sonabant. Et saltabant. Et David saltabat ante arcam... verum nimis luculentum est hodiernas choreas diversis omnino generis esse, atque tendere, cum in istisem communitur peccata committantur, totique occurrant honestis offendiculis, quæ a nobis describuntur verbis, non alicuius Anacorete, non alicuius rigidi Theologi, non Concinatoris, qui exaggetet, sed Francisci Petrarce, qui in suo dialogo xxiv. de choreis hæc scribit etc. (Vide supra testimonium Petrarce.) Hos mulierum virorumque laqueos, & scopulos serio considerans Conradus Elingius Theologus Ordinis S. Francisci in suo Catechismo Catholico Lib. V. cap. xiv. hæc docet. „Chorea rea mundana est circulus, cuius centrum est diabolus, & circumferentia angeli eius circumstantes; & ideo raro, aut nunquam*

„ sine peccato fit. „ Cum hæc ita se habeant, quis negare ausus fuerit, choreas (etiamsi speculativo loquendo culpa careant) vitiosas esse, & communitur in praxi peccatorum plenas? Hactenus sapientissimus Pontifex BENEDICTUS XIV. paucis demptis. Plurima alia doctissimi Pontificis documenta ad verlus choreas prætereo brevitas causa.

X. Facessant igitur a christiano populo lubrici chorearum ludi. Captiosa distinctio Casullæ P. Francolini, aliorumque Casullitarum exulenti ab evangelica Theologia, quæ simplex est, pura, & immaculata. Castitas sumpsit naturam vitium fragile est. Ut illam immaculatam ferventer viri Dei ad silvas, & speluncas se receperunt. Nec aspiciere, nequam tangere, audebant mulieres. Et recentiores Casullæ plures torulosos iuvenes, & bellulas puellas una saltantes & tripudiantes per se castissimas columbas asserunt, & aliquas per accidens denigrari posse benignissime docent. Oh tempora! Oh mores!

§. IV.

Præctica consideratio chorearum.

I. Moraliter, ut communi ferunt proverbio, tractanda sunt. Choreas hodiernas, omnibus circumstantiis thecatis, ut gravissimas luxuriam molentibus, Patrum auctoritate, & rationum momentum inprobavi. Christianos qui illas absolute, & non ob sortitum aliquem eventum, frequentant, culpæ reos existimo, quod evidentibus gravissimisque periculis & peccandis, & alios ad peccandum inducendi, se se exponant. Comædia, & theatra Patrum omnium consentia, ut in peculiari dissertatione ostendam, vitia Christianis sunt. Et tamen contemptum est longe graviora pericula castitati immingere ex choreis quam ex theatris, & comædiis. Nam in theatris oculi tantum, & aures delinquentur, ac fascinantur, & res veluti longius spectantur; at in choreis oppositum accidit: homines prope nulli incipiunt feminas, & ab eis incipiuntur; eas tangunt, & tanguntur ab illis: eas alloquuntur, & loquentes audiunt; & tandem cum illis saltant, atque ita innumeris argumentis nutu amoris flammæ sibi invicem patefaciunt. Quare urgentior sunt momenta contra choreas quam contra comedias.

II. Abolite ergo choreas damno. At nullus umquam occurrere calus potest in quo Christianus aliquis possit choreis interesse absque culpa? Mihi summo petere ardet respon-

fum quod huic quæstio præbet Vellelmus S. Raymundi interpres, quod refertur a Ioanne Nyderio in 6. Decalogi præcept. cap. xviii. Eiusmodi autem est. *Si aliquis vel aliqua mulier raro, & sine aliqua intentione transierit se huiusmodi choreis; non audeo dicere, quod sit mortale peccatum; sed nec audeo eam, vel eam exulare, & asseruere a peccato mortali; cum se ingerat periculo peccandi alios adhibendum, & ipso facto violatur approbare choreas; & exemplo suo auctoritatem aliis similia facientibus præstare. Hæc ille, concludit Ioannes Nyder, huic sententia Villæmi subseribens: cui subseribo & ipse. Si vir, aut mulier aliqua nuptiarum tempore, aut alia opportunitate raro, & ob aliquam rationabilem causam choreas agit cause, & omni modestia servata, bona fide existimans, nullum omnino esse peccatum, nullumque adveniens periculum nec in se, nec in aliis (quod vix accidere potest) nec damnare peccati mortalis, nec a letali culpa exulare. Quare, si consilium esse, an licite possit Christianus, interelle & se se immiscere præstatis choreis, nunquam consentium præberem, ut me ipsorum & vade choreas vel semel asseret. Si tibi hoc duriculum videretur, invideo fortunæ tuæ, quod medio in igne non calcas; miror autem quod nihil pedas omnium SS. Patrum auctoritatem. Verum ad id quod propositum est, revertor.*

§. V.

Quid de chorearum usu doceat S. Franciscus Salesius.

I. Casulle in patrociniis chorearum al-legare S. Francicum solent. Illos imitantur qui privilegium aliquod citant, clausulis & conditionibus, quibus illud restringitur & coarctatur, omittis. S. Franciscus Salesius introductione, seu illogice ad vitam piam seu christianam III. Part. cap. xxxiii. & xxxiv. de choreis sermonem habet. Bonus Merdesius in Sum. Christ. I. P. q. lxxviii. vindicat S. Francicum a macula quam ei impingunt recentes illi Theologi qui pro se laudant virum hunc sanctum. Qui docet Salesius, paucis perstringam. Cap. xxxiii. choreas naturæ suæ indifferentes di-tortur. Hunc textum transcribunt Probabilistæ. Et, quod S. Præter continuo subdit, omittunt. Inquit enim, nullo interposito verbo: *At iuxta modum quo communitur præstentur, in malum valde propendunt, atque*

adeo discriminiibus, periculosisque latent. Nostis exercerent. Porro tenebras inter & obscurationem multa vitia obscura, & tenebrosa perpetrari facile est. Choreas istæ in multam pertrahunt noctem: & somnus producit in non parvam sequentis die partem; atque adeo perent matutina sequentis diei tempora, & colendi Numinis opportunitas amittitur. In hæc porro diei in noctem transmutatione, & lucis in tenebras, non levis ordinis perturbatio temper occurrit. Unusquisque ad choreas vanitatem deserit. Vanitas omnem summo petere amorem pravum, & reprehensibilem accendit. Idæque facile evenit in choreis.

II. Boletis, seu fungis, inter quos vel meliores ipsi, medicorum sententia, nihil valent, choreas comparat. Et quædammodum neminem boletis velis fas est, nisi magna circumspicione non licet. Si aliqua occurrit occasio, a qua te expedire honeste nequeas, sed necesse sit choreis indulgere, in id incumbere, ut salratio sit modestia, gravitate, & resque intentione temperata & munita. Sic tamen huius oblectationem indulge, ne fiat fungorum copia nimiam inferi, ita chorearum frequentatio animum interiat.

III. Iterum fungio choreas sic comparat. Fungi, inquit, plinio teste, quia poris abundant, facillime corruptionem que eos circumstat, attrahunt; & si serpentibus vicini sunt, illorum virus absorbent. Et pluribus omnibus, quibus le advertit chorearum, si quando eis indulgentium sit, contagium remediis munire Christianus debeat, præscribit.

IV. Quo tempore choreas agit Christianus, primo reconitet, plures animas nuæ in inferno ardere ob flagitia chorearum occasione parata. Secundo perpendat, tot Religiosos, virisque pios laudes Deo pangere eo tempore cuius ipse salturam facit. Tertio animo reperet, tunc plures angustis, miserrime confectis ex hac vita migrare, plurimique item languere fame, doloribus angustis in cubilibus, in nocturnis, dum ipsa saltationi dat operam. Quarto Chrisit, deipara, Angeli, & celestes te saltantem vident, tuque, tam inepsis delectationibus, & oblectamentis toto periculum plenis implici, miserentur. Quinto cum choreas ducis, tempus fuit, mors velocissime ad te propeperat; & te ad suum saltatum inter propinquorum euilatus, & gemituum simphoniam evocat. Hæc est salratio, in qua non oculi ista a tempore ad æternitatem aut miserant, aut beatam, aut iuppicias, aut premii pleam, fit transitus. Hæc & alia plura

cap. xxxiii. & cap. xxxiv. prosequitur: ubi addit, neminem citra culpam aut ludis, aut choreis vacare posse nisi animi levandi gratia, non ex affectu: idque ratio, & ut honestis hominibus, quibuscumque versatur, morem gerat. Prudens enim & moderata lubricio proprie voluntatis voluntati aliorum servatis christiana prudentia regulis, aliquando, quae indifferentia sunt, bona, & quae periculosa, licita efficit & innocua. His conditionibus paratos chorearum fungos, seu boletos comedere ratio concedit S. Franciscus, non absolute, sed tum solum, cum nequeat quis sine honestorum mulierum offensione ab illidem se subducere.

V. Dicant nunc nobis recentes Theologi, qui chorearum sponsores alieque sanctum Franciscum Saleisium, num choreae hodiernae agantur non ex affectu, non ob voluptatem, sed brevissimo tempore, & animos gravium, ferarumque occupationum onere fatigatos relaxandi gratia? Dicant, num femine hodiernae saltatuae accedant a mortis meditatione inferni, aternitatisque consideratione munitae? Num homines, non ut proprias expleant cupiditates, nec ut concupiscentiae indulgent, sed ut se ad aliorum prudentem voluntatem conforment, choreis vacent? Dicant, num, temporis brevitatis, modestia, raritas, aliaque cautiones a sancto Francisco praescripserit, revera in hodiernis choreis servantur? Videant ergo quam indignam notam inurant sanctissimo viro, dum illum patronum adicunt chorearum, quae, experientia teste, sunt flagitiorum, luxuria, superbia, simulatrix, rixarum, aliorumque simulum lentinae, & scaritiginis. Interrogent, serioque examinent Confessarii tam viros quam mulierculas choreis deditas; intelligenteque vera esse omnia quae diximus. Nec satis est, si qua mulier dicat, nullam se habuisse intentionem pravam. Interrogetur, num certa sit, procum suum, quocum saltavit, ab hoc pravo animo immoventem fuisse; num ille signis aliquibus, vel oculorum obturbibus, vel tactibus, vel duciorum alogio, interioris libidinis indicia detegit; num post choreas pravae cogitationes animi inselaverint, nam placere hominibus affectaverint. Haec & his similia serio examinantibus colligent, vix aliquam feminarum, vetulis, & deformibus exceptis, aut virorum quemquam choreas diu frequentasse abique culpa: ceteros autem omnes permultis ob choreas habitas criminibus implicatos comperient. Immunitas a culpa quam rusticis choreas agentibus aliqui tribuant, commentaria

est, & chimerica: non enim minus illi quam nobiles, otiosis vulnere laesantur. Si coeum caro laboribus frangitur, fortior quoque est atque robustior. Denique quod aliquis can peccet, regula esse nequit, si vix in eo & conlectum chorearum usum licitum ostendat. Illud scio, quod sanctiores sunt, eo esse a chorearum consuetudine magis alienos. Opportuno ac sapienter dicto, quo sanctus Franciscus Saleisius suum claudit cap. xxxiv. huic ego capiti finem impono. Magni ignes fortius accenduntur ad venosum statum. Ignis parvi, nisi operiantur, extinguuntur. Vide, sit ne ingens, an exigua in corde tuo caritatis flamma. Si tenuis est, a flamma carnalis amoris penitus suffocabitur. Nemo hac in causa temetipso iudex melior. Misericordia Theologorum diffidit, errat ex ipsa manifesta experientia prudens Confessarius honestatem, aut vitium chorearum.

CAPUT IV.

De verbis turpibus, & de familiaribus cum feminis colloquio: de osculis, & tactibus: de mutua virorum ac mulierum conversatione.

At extendam hic disputatio esset de theatris & comediis, sed peculiarem hac de re dissertationem dabo. Facillima, quae propositi, explicanda breviter sunt.

I. Quae I. *Quandoviam obscena verba sunt peccata gravia?* Resp. Turpis locutionis incertus habet limites. Quae inapte naturae gravia culpa sit, vix definit absolute potest. Locutiones tamen aliquae sunt quae vix a gravi culpa exulari queunt. Eiusmodi vix pudendum descriptio, concubitus narratio aut quae ad venereum concubitum provocat. Haec colloquia, si habeantur coram mulieribus, puellis, honestis virginibus, & adolescentibus, gravia crimina sunt: si apte quippe natura venereum excitant, sensus commovent, curiositatem inducunt, & scandalum grave ingerunt. In eiusmodi tamen locutionibus semper est peccatum: sunt circumstantiae loci, temporis, & maxime personarum coram quibus fiunt. Verba amatoria, quae a juvenibus proferri, & cani solent, non semper gravem militiam continent; semper tamen periculi plena sunt. Si in eiusmodi verbis, vel locutionibus adfit prava intentio excitandi venereum, aut amorem lascivum, dabo procul gravia crimina reputantur. Item, quoties juvenes experintur aut se, aut alios eiusmodi cantilem commovet, & incitat ad luxuriam. Consiste-

randum quoque, utrum eiusmodi cantiones contineant verba turpia; & obscena, quae natura sua scandalum inferant. Verba tandem illa atque turpia, quae in communi sermone adhibere viles homines solent, cum iam ex abusu scandalum non inferant, non sunt censenda peccata gravia; nisi aliqua circumstantia aliter indicat cogat. Qui vero luxuriae mancipati ita obscena & impudica flagitia enarrant, veluti de impudicitis suis gloriantes, graviter peccant, & ob scandalum quod aliis inferunt, & ob delectationem quam ipsi in eiusmodi sermone percipiunt.

II. Non solum obscena, verum etiam pudica cum mulieribus colloquia, periculorum plena sunt, si fuerint familiaria, & frequentia. Patres admovent ut vel ipsi homines qui spiritualis nuncupantur, & resple sanctiorem vivendi formam observant, a familiari familiaritatis dominium, vel mulierum, plura scribit; quamvis non leve dubium mihi occurrat, sit ne Angelici Doctoris opusculum istud; istius enim nimium serpit, & a praesa Angelici Doctoris scribendi ratione est valde diversus. Cuiuscumque tamen sit opus, documenta praebet opportuna, & valde digna ut producantur. Et quoniam spiritualibus loquitur, propter quos ista scribuntur, noverint ipsi, quod, licet carnalis affectio sit omnibus periculosa, & damosa, eis tamen perniciosa est magis, maxime quando convescuntur cum persona quae spiritualis videtur. Nam quomodo eorum principium videtur esse primum, spreus tamen familiaritatis domesticum est periculum, delectabile instrumentum, & malum occultum homo calore depictum. Quae quidem familiaritas quanto plus crescit, tanto plus infirmat principale matrum, & utriusque puritatis maculat. Non tamen de hoc statim suspicentur, quia sagittarius a principio non mittit sagittas venenatas, sed solum aliquoties vulnerantes; & amorem augmentantes. Ad tantum vero in brevi deveniunt, ut iam non velut Angelos, sicut ceperant, se invicem alloquantur, & videant, sed tamquam carne vestitos se mutuo intueantur, & sentiant mentes quibusdam commendationibus, ac verbis blanditiis, quae videntur primo ex devotione procedere. Exinde unus incipit appetere alterius praesentiam corporalem: quia forma, vel species corporis in utriusque mente concepta incitat eos ad volendum praesentiam corporalem, quatinus

eis praesentia mentalis. Siquae spiritualis devotio paulatim convertitur in corporalem, & carnalem, & sic ipsorum mentes, quae solentur in oratione cum Deo abique intermedio loqui, nunc inter se & Deum alter post alteri versus corporalem effusum, quam velant, & obtebrant ponentes sibi ipsi faciem Dei cum facie creaturae. Plurima alia ibidem habentur, quae mihi facio.

III. Quae II. *Oscula, tactus, & amplexus sunt ne secundum se peccata?* Resp. Sententia negans communis, & vera est. Nec minus manifesta est ratio. Si eiusmodi actiones secundum se peccata essent, nunquam licitum foret oculis, tangere, amplecti amicum, parentem, fratrem &c. Quomobrem inquit Angelicus 2. 2. quae. cliv. art. 4. *Osculum, amplexus, vel tactus, secundum suam rationem non nominat peccatum mortale. Possunt enim haec abique libidine fieri.*

IV. Oscula, amplexus, & tactus virum inter & feminam, peccata iuxta morem pariter in mutuae benevolentiae, & amicitiae argumentum, honesta, & licita esse, communiter Theologi docent. Exempla produnt ex ipso Evangelio. Matth. xxvi. Iudas osculatus est Christum Dominum. Primi Christiani palam osculo se salutabant. Hinc colligitur Salomonicus tract. xxvi. cap. iii. punct. 3. §. 11. n. 37. ex aliis Theologis, quod delectatio ex praedictis osculis secuta, etiam est licita; cum licitum sit delectari de vestificatione, & usque signis talis amicitiae.

V. Haec in statu innocentiae sancta dubio procul essent. Verum, quod in praesenti corrupte naturae statui viri & mulieres mutuo se osculantur, tanguntur, & amplectantur, & quod heinc delectationem capient abique ulla culpa, mihi summopere difficile est. Possit id contingere non adfaverim, sed quod reapse id eveniat, vix negaverim. In more rustice postea apud Hebraeos primoque Christianos virorum reciproca oscula, verum habent. At quod eadem vigerit oculorum confectione inter mulieres, puellas, & viros, juvenesque, nullibi legitur. Quare nunquam inter utriusque sexus personas permittitur haec reciproca oscula. Si quis sit patrie mox haec peragendi, illum aufertendum proptus fuaderem quam probrem. Horum omnium praxis periculi, ut minus, plena est. De manuum tactibus in signum amicitiae, earumque osculis in signum obsequii, & subiectionis, ut quando inferioris notae viri manus dominarum suarum osculantur, nulla est difficultas.

VI. Licetum est medicis, & chirurgis tan-